

Koldingbogen

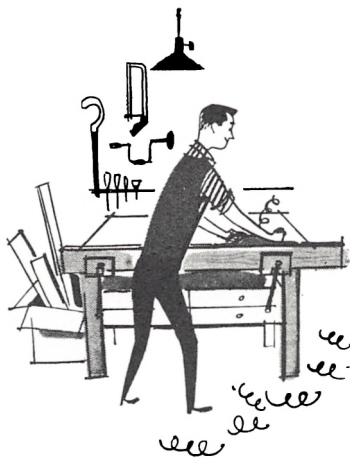
ÅRSTAL:	1972
FORFATTER:	Axel Andersen
TITEL:	De gamle håndværkerlaug: Snedkerne
KORT RESUME:	A.L. Johansens snedkeri i Toldbodgade og på havnen

Nogle optegnelser om det krævende snedkerhåndværk og betingelserne for at blive anerkendt som en god snedkersvend i gamle dage.

De gamle håndværkerlaug

Snedkerne

I vore tider, hvor mange af de estimerede håndværksfag må vige for en moderne teknik med raffinerede maskiner, der "kan det hele" på den halve tid, er det ganske interessant at kaste blikket tilbage og - måske som en sammenligning - se, under hvilke vilkår og betingelser, håndværkerne i tidligere tid har måttet underkaste sig strenge krav for at blive anerkendte som håndværkere og få lov til at virke som sådanne.

I Koldingbogens 1. udgave (1970) er fortalt om det gamle skomagerlav, og denne gang sættes focus på snedkerne.

Snedkerlavet blev efter bevilling af lensmand Caspar Markdanner oprettet 29 september 1598. »Skråen» stadfæstede den 12. januar 1601 af Christian III. I originalen, som findes i Rigsarkivet, siger kongen, at »eftersom menige snedkere i Colding beklager, at de ikke har noget lav eller skrå for deres håndværk som andre borgere - både købmænd og håndværkere, og derfor ikke kan holde fremmede snedkere fra at tage arbejde i byen til skade for deres næring, har jeg med samtykke af borgmester og råd i Colding bevilget nogle artickler, deres embede og befordring til bistand.»

Det bestemmes, at lauget oprettes, og at alene de snedkere, som er borgere i byen, må nyde dets privilegier, og efterhånden, som de »afgår», at der da ikke optages nye mod laugets vilje, navnlig ikke »fremmede» snedkere uden til kongelig majestæts behov.

Og herefter følger så en lang række ret strenge betingelser, især af faglig art, for at opnå medlemskab i lauget.

Når der udtrykkelig nævnes fremmede» snedkere, uden at det sker til kongelig majestæts behov, må det ses derhen, at navnlig de tyske snedkere var fantastisk dygtige til billedskærerarbejde, og på de tider var alting, stole, borde, døre, vinduesnicher, ja, kort sagt næsten alt træarbejde, forsynet med pragtfulde udskæringsarbejder. Navnlig på de kongelige slotte var de således uundværlige. Vi havde ganske vist også lokale billedskærere dengang, omend de var få, og mange af dem kunne godt hamle op med de tyske. Men disse var trods alt i overtal, og de vidste, de var uundværlige. De blev den tids provoer, som ustandseligt stillede krav, og fik de dem ikke gennemført (hvad de for de meste fik) - tog de simpelthen ranselen på nakken og rejste deres vej.

Behøvlingen var den vigtigste ceremoni ved en snedkers indvielse til svend i faget. Under megen alvor og opmærk-

A. L. Johansens snedkeri, i Toldbodgade og på havnen, var i første del af århundredet, et efter datidens begreber et vældigt foretagende. Her er det samlede personale forevigtet. Øverst yderst til venstre finder man A. L. Johansen. Yderst til højre nederst ses sønnen J. C., og nr. 3 fra venstre i næstøverste række er fabrikant Aage Johansen.

somhed blev den udlærte lærling klædt af til skindet og lagt op på en til rådstuen hentet høvlebænk, hvorefter man med en stor høvl »gik ham efter» og på denne måde angav, at man fjernede alle kanter og knaster, så han nu blev en værdig og godt udseende svend, der havde aflagt alle dårlige manerer. Ja, man så med foragt på en snedkersvend, som ikke havde gennemgået turen - han blev betragtet som værende »ubehøvlet», et

ord, vi jo også i dag kender om den, der mangler dannelse og god optræden.

Men dette var kun en begyndelse. Oldermænd, der naturligvis var den vigtigste person i hele foretagendet, skulle også have sit. Det var nemlig sådan, at en svend ifølge lavets bestemmelser ikke kunne blive selvstændig mester, før han havde været på valsen i tre år. Og for at få de nødvendige papirer til rejsen skulle han først »krones». Han skulle

fremsige sin hilsen, sin »gruss», og det skulle ske på tysk. Denne hilsen var en længere tale, og imens stod oldermænd og holdt en krone over delikventens hoved. Denne krone var flettet af tjørn, og hvis svenden gik i stå, hvad ofte skete, da kun få var bevandrede i fremmede sprog, eller han sagde forkert, lod han tjørnekronen falde ned over hovedet på ham. Det var jo barske løjer, men hvis svenden havde været så snu i forvejen at

**Akseltorv
BOGHANDEL**

J. C. MORTENSEN

Tlf. 05 521717

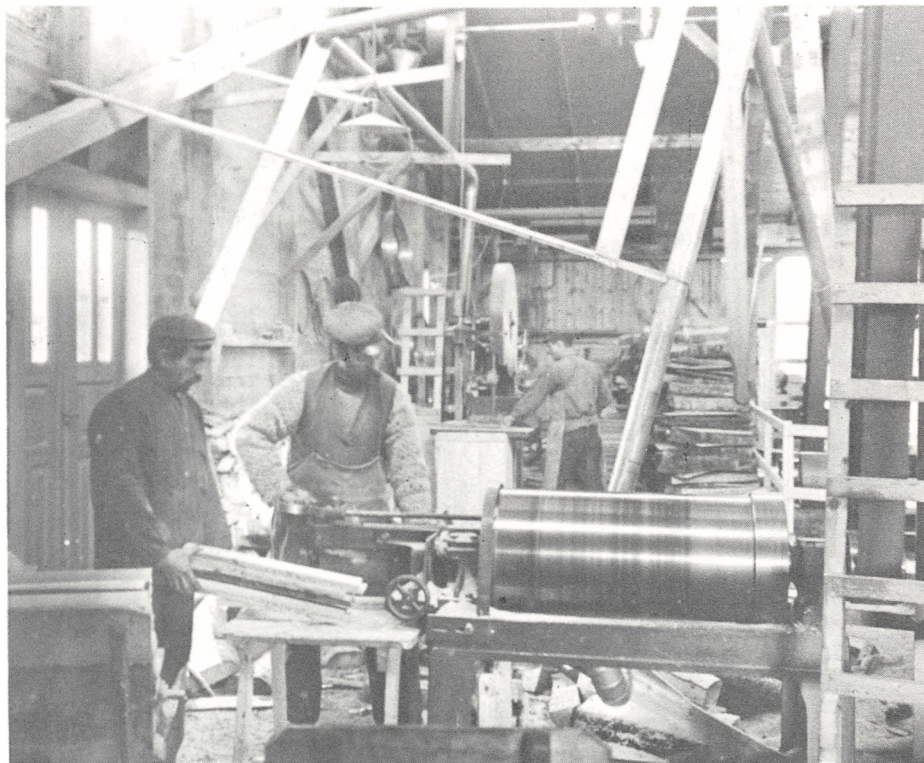
Husk også børnene med en god bog!

have betænkt oldermænden med et rigeligt kontant vederlag eller en stor bolle punch, slap han som regel med forskrækkelsen.

Efter denne oplevelse fik han spændt en ransel på ryggen. Den var tung, for den var mere eller mindre pakket med mursten, alt efter hvor meget han havde ofret til oldermænden. Så skulle han gå gennem byens gader - ud af den ene byport og ind af den anden, og først da var han anerkendt som en rigtig snedkersvend. Men havde han nu i sin læretid povet at ryge tobak og var grebet deri, eller han havde fjantet med pigeboern i arbejdstiden, måtte han desuden ryge en pibe, som var stoppet med hønsemøg - dog udenfor døren! Og desuden betale en bøde til lavskassen for forseelsen.

Caspar Markdaners "Lavsskrå" blev senere afløst af "Snidker Laugs Articler, Hafniæ die 4. November 1682". Blandt de mange paragraffer, disse articler indeholdt, skal nævnes. at

"Mesterstykket, som en svend skal gjøre, føre hand til Mester antagis, Skal være en vel Proportioneret Afritzning på et skickelig Cantor (et slags Chatol) oc stor Skab, en Vindues Karm med Vindues Rammer i sin rette Vinckel. Oc et Bret-Spil med fremmed oc farfvad Træ indlagt."

Et lille kig ind i snedkerværkstedet på havnen. Også her arbejdede man dengang under ret primitive forhold.

Robert Steinfath

BLIKKENSLAGER

AUT. GAS- OG VANDMESTER

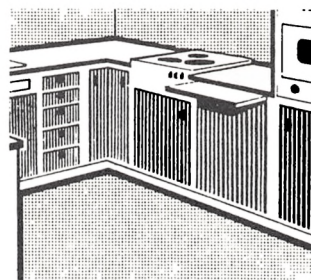
Grundlagt 1859.

Søndergade 6 . Kolding Tlf. 52 04 01

Gennem 3 generationer:

HÅNDVÆRK MED TRADITIONER

VI KLARER ALT - OVERALT

Snedker- og inventararbejde . Nybygninger . Reparationer og ombygning udføres.

Tilbud og forslag efter ønske

A/S Johs. Christensen

Inventar- og bygningssnedkeri
Skamlingvejen 2 . Tlf. 523070

Ikke ret mange vil kunne huske denne bygning i Jernbanegades midterste del. Men det er altså firmaet A. L. Johansen. Det tør siges, at der er sket forandringer i årenes løb, når man nu betragter den flotte facade og i det hele taget den kolossale udvikling, der er sket.

Der var ikke levnet fagets udøvere ret megen tid til fritidssysler. De havde lange arbejdsdage. I "articiel" nummer 13 bestemmes det, at snedkersvendene skal være på deres mesters arbejde og værksted klokken 5 om morgenen til klokken 9 om aftenen, og drengene fra klokken 9 om morgenen til klokken 9 om aftenen. Man må håbe, de har haft fri om søndagen, så de har kunnet indhente noget af det søvnunderskud, de må have oparbejdet i ugens løb. Det var der mange andre, der ikke kunne, butikfolkene for eksempel.

Articiel nr. 14 indeholder et strengt forbud mod, at svende eller drenge fjerner og tilvender sig materialer fra arbejdspladsen, det være sig "gamle eller nye søm, træ, spåner, ros eller andet med hvad navn nævnes kan".

Harvde man hos snedkeren bestilt et stykke arbejde og aftalt, hvad det skulle koste, var man sikret mod overskridelser, idet laugets bestemmelser herom sagde, at "han hafver der saaledes at forfærdige, at dend, som det hafver betinget,

dermed, som det sig bør, kand være forværet. Oc hvis det icke er forsvarligen giort, straffes der fore efter Forordningen, som i den foreskrevne Articiel ommelder".

Om snedkerlavet i tiden fra 1700 til 1857 er der efterladt et stort antal skrivelser, der væsentlig angår de fuskere og bønhaser, som "gøre indpas" i lavsmestrenes privilegerede rettigheder, "så at disse med Kone og Børn må crepere". I 1810 meddele byens fire lavsmestre, at borger Bønnellycke er død, og at ingen af de fire har lavet ligkisten, så at denne må være lavet af en fuskere, hvorfor lavet ønsker sagen undersøgt samt både fuskere og madam Bønnellycke idømt en bøde. Synderen blev fundet, men sagen endte dog med forlig.

Ligesom bonden i svundne tider boede på og levede af sin jord fra far til søn gennem mange slægtled, således stod håndværkeren overfor det fag, han udøvede og som han havde tilegnet sig gennem lange og svære læreår, så det tilsidst var blevet en del af ham selv, og

hvori han gik op med liv og sjæl. Han kom i et afgørende fortrolighedsforhold til sit materiale og sit værktøj. Han lod hvermand passe sit og fordybde sig kun i sin egen gerning. Den kendte han og den elskede han. Fra tidlig morgen til sen aften kunne han i sit værksted glæde sig over, hvorledes arbejdet skred frem og hvor godt det blev udført. Og når det så stod færdigt, kunne han hæge og pudse om det og knapt nænne at bringe det ud af huset.

Langsomt er i årenes løb det rigtige gode gamle håndsnedkeri ved at være ude af billedet. Næsten alt bliver til via maskiner på store møbelfabrikker, og møbelsnedkerne har end ikke monopol på at sælge møbler, som frit kan sælges af enhver, uanset branche. Derfor har snedkerne latter trange kår og er ofte henviset til reparation og restaurering af gamle møbler og "spjæld" - og faget er derfor fra at være et højt agtet og anset håndværk ligesom så mange andre af de gode, gamle håndværk ved at gå sin undergang i møde.